

Magazine
Jaargang 2025
Vlaamse editie

lexima

Over kansen en uitdagingen bij
taal- en rekenondersteuning
van leerlingen

AI in het onderwijs

**Aan de slag met de leesscan:
van leesscan tot leesplan**

**Rekenangst?
Wat nu?!**

Aan de slag met de leesscan: van leesscan tot leesplan

DOOR JONA HEBBRECHT EN LIEVE VAN SEVEREN LIEVE (ODISEE)
FIEN DE SMEDT ¹, HILDE VAN KEER ¹ EN DR. IRIS VANSTEELANDT ¹⁻²⁻³
(¹ UNIVERSITEIT GENT, ² AP HOGESCHOOL & ³ IEDEREEN LEEST)

Vlaamse en Nederlandse leerlingen lezen steeds minder goed én minder graag (PIRLS, 2023). Vele scholen willen hun leesonderwijs versterken, maar hoe begin je daaraan? Om aan die vraag tegemoet te komen, ontwikkelden onderzoekers van Hogeschool Odisee in samenwerking met experts van Universiteit Gent, Iedereen Leest, AP Hogeschool en de Taalunie een digitale leesscan. Via de website www.leesscan.be kun je aan de hand van stellingen het leesonderwijs op jouw school in kaart brengen. De schoolspecifieke resultaten vormen een aanzet om als schoolteam aan de slag te gaan met een leesplan. In deze tekst beschrijven we de ervaringen van scholen met de leesscan en delen we succesrecepten en uitdagingen van scholen om op basis van de scan tot een leesplan te komen.

De leesscan in een notendop

De leesscan is een online tool met een vijftigtal stellingen. Die stellingen helpen je om als schoolteam op een snelle en eenvoudige manier zicht te krijgen op de sterktes van en uitdagingen voor het leesonderwijs op je school.

Het resultaat van de leesscan wordt meteen gevisualiseerd. Op basis van het resultaat kun je doelen en acties bepalen om het leesonderwijs te versterken. Per pijler krijg je inspiratie om aan de slag te gaan. Bovendien kun je de leesscan op een later tijdstip opnieuw uitvoeren om de evolutie van je leesbeleid in kaart te brengen.

De leesscan is echter geen evaluatie-instrument, maar een reflectie-instrument. Als je als schoolteam minder goed scoort op een of meer pijlers van de leesscan, dan biedt de reflectie daarover kansen om je leesonderwijs te versterken. Een mindere score kan ook de urgentie verhogen om werk te maken van krachtig leesonderwijs.

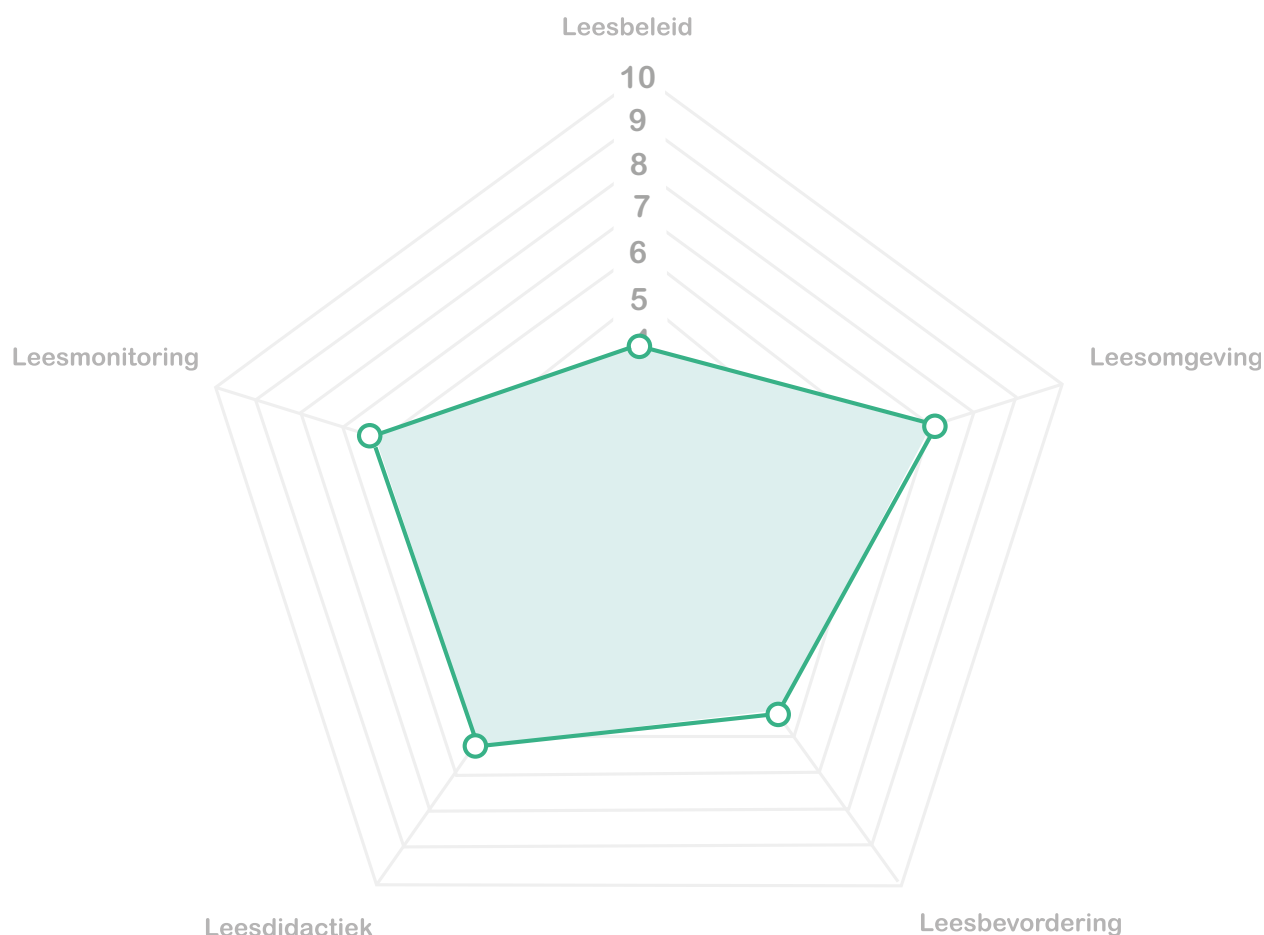
Pijlers van de leesscan

Krachtig leesonderwijs is een complex samenspel waarbij verschillende pijlers op elkaar inwerken. Krachtig leesonderwijs ontstaat als je als schoolteam samen met je leesnetwerk vanuit een duurzaam leesbeleid inzet op een motiverende leesomgeving, effectieve én motiverende leesdidactiek en doelgerichte leesmonitoring (Hebbrecht & Vansteelandt, 2023).

Met behulp van de leesscan krijg je zicht op de sterktes en de uitdagingen voor elk van die pijlers. Zo schat de school in onderstaand voorbeeld zichzelf het hoogst in voor de pijler leesomgeving. Voor leesdidactiek, leesmonitoring en leesbevordering schat de school zichzelf lager in. De school geeft zichzelf de laagste score voor leesbeleid.

Tips voor interactief voorlezen

We geven graag een aantal kenmerken en bruikbare tips over interactief voorlezen, waarvan

Figuur: Voorbeeldresultaat leesscan

is aangetoond dat ze effectief zijn. Het is vooral belangrijk om de inbreng van kinderen uit te lokken en zo maximaal alle leeransen te benutten in een interactief voorleesmoment.

Methodologie

De voorbije jaren (2021-2024) hebben meer dan 2500 scholen de leesscan ingevuld. De resultaten van ongeveer 200 scholen werden in de diepte geanalyseerd (Hebbrecht, De Winne, De Smedt, & Van Keer, 2022) en de leesscan werd gevalideerd.

Resultaten tonen aan dat basisscholen zichzelf het laagst inschatten voor de pijlers 'leesbeleid' (gemiddelde score 2,74/5) en 'leesbevorderende didactiek' (gemiddelde score 2,57/5). Voor 'leesmonitoring' (gemiddelde score 3,21/5), 'leesdidactiek' (gemiddelde score 3,41/5) en 'leesomgeving' (gemiddelde score 3,55/5) schatten basisscholen zichzelf hoger in, maar ook daar liggen nog groeikansen.

Om nog meer in de diepte na te gaan hoe de leesscan basisscholen op weg helpt bij het uittekenen van een leesbeleid, werden aanvullend bij de kwantitatieve dataverzameling en analyse ook kwalitatieve gegevens verzameld in de vorm van diepte-interviews bij tien scholen met uiteenlopende scores op de leesscan. In wat volgt gaan we dieper in op enkele resultaten van de diepte-interviews.

Hoe gaan scholen aan de slag met de leesscan?

Vele schoolteams stellen een leesteam samen om de leesscan in te vullen. Toch vinden ze het belangrijk om het hele schoolteam bij de leesscan te betrekken.

Dat gebeurt bijvoorbeeld door de resultaten te delen tijdens een personeelsvergadering en tijd te nemen om de pijlers van krachtig leesonderwijs aan het hele team toe te lichten. Wat scholen vooral belangrijk vinden, is om als team tot een "gedeelde taal" te komen.

Zo kun je de (resultaten voor de) leesscan inleiden door samen artikels te lezen, een filmpje over de pijlers van de leesscan te bekijken of enkele stellingen te bespreken.

Alle scholen geven aan dat de leesscan zorgt voor inhoudelijke discussie en overleg over (het belang van) lezen en leesonderwijs. Scholen ervaren het als een interessante oefening om in team kritisch naar zichzelf te kijken.

De schoolspecifieke resultaten zijn vaak confronterend, maar vooral ook bevestigend. Bovendien biedt de leesscan kapstokken aan om tot doelgerichte actie te komen.

Helpt de leesscan scholen op weg naar een leesplan?

Schoolteams geven aan dat de leesscan hen stimuleert om werk te maken van een leesplan en bewust na te denken over doelen en acties. Ze willen "verder gaan dan een leuke boekenhoek".

Over

Iris Vansteelandt is lerarenopleider en onderzoeker aan AP Hogeschool, werkt als leesonderwijsexpert bij Iedereen Leest en is postdoctoraal medewerker aan de onderzoeksgroep Taal, Leren, Innoveren van Universiteit Gent.

Iris is co-auteur van het handboek 'Volop Taal, Didactiek Nederlands voor de lagere school' en samen met **Jona Hebbrecht**, lerarenopleider en onderzoeker aan de Odisee Hogeschool, auteur van het handboek voor krachtig leesonderwijs 'Van leerlingen lezers maken'.

Hilde Van Keer is hoogleraar aan de vakgroep Onderwijskunde van Universiteit Gent en hoofd van de onderzoeksgroep Taal, Leren, Innoveren.

Fien Desmedt is postdoctoraal medewerker binnen de onderzoeksgroep 'Taal, leren, innoveren', binnen de vakgroep Onderwijskunde aan de UGent.

Praktijkonderzoeker en taaldocent **Lieve Van Severen** is master in de logopedische en audiologische wetenschappen. Ze is werkzaam in de lerarenopleiding van Odisee.

Ze ervaren de nood aan een doorgaande lijn in het (lees)onderwijs op school en een leesplan dat zorgt voor samenhang over leerjaren heen.

Zo'n leesplan zorgt ook voor samenhang tussen visie, doelen en acties. Het is voor de scholen essentieel dat een leesplan leidt tot doelgerichte acties afgestemd op zowel de kleuters als de leerlingen van de hogere jaren. Bovendien moet een leesplan schoolspecifiek en dynamisch zijn met acties op klas- én schoolniveau. Idealiter is het leesbeleid ook ingebed in een breder taal- en schoolbeleid. Zo geven schoolteams bijvoorbeeld aan dat ze na de afname van de leesscan bewust meer individuele leestijd creëren, gericht en vaker observeren tijdens leesmomenten of zich verdiepen in vakliteratuur en hierover uitwisselen met elkaar.

Een grote verzameling doelen en acties leidt natuurlijk tot verschillende taken en verantwoordelijkheden. Een leesteam is daarbij cruciaal. Zo is het bij verschillende scholen de taak van het leesteam om algemene lijnen te bewaken, een leesplan en prioriteiten op te stellen, taken te verdelen en acties op te volgen en te evalueren: "Is dit echt wat we nodig hebben?"

Daarnaast is het belangrijk dat het leesteam de visie bewaakt, de haalbaarheid van acties op lange termijn aftoetst en die verankert in de dagelijkse werking. Zo zijn er leesteam die afspraken vastzetten in didactische kwaliteitskaarten en meer én structureler ruimte maken in het uurrooster. Op die manier blijft lezen ook op langere termijn duurzaam op de agenda staan.

Het leesteam bestaat in de meeste scholen uit een mix van directie/beleidsondersteuners en (zorg) leerkrachten van verschillende leeftijdsgroepen. In sommige scholen is er ook een 'trekker' of 'leescoach' die tijd en ruimte krijgt om het leesplan te bewaken, leesacties te coördineren of leesresultaten te analyseren. In alle interviews wordt duidelijk hoe belangrijk de rol van de directeur is als facilitator van het leesteam en het bredere leesproces op school. Tot slot wijzen verschillende scholen ook op de meerwaarde van externe leesexpert en/of een professionaliseringstraject bij het opstellen van een leesplan.

Hoe krijg je je hele team mee op de leeskar?

Scholen geven aan dat de leesscan een interessante tool kan zijn om urgentiebesef te creëren bij het hele team. Daarnaast ontstaat urgentiebesef volgens de geïnterviewde scholen vooral vanuit

‘De leesscan is een eyeopener. De leesscan geeft een realistisch beeld van het leesonderwijs. Het resultaat is een bevestiging van geleverde inspanningen, maar ook de uitdagingen worden zichtbaar.’

eigen ervaringen in de praktijk: “Dit werkt niet meer.” Dalende leesresultaten van hun leerlingen op genormeerde toetsen en een beperkte leescultuur thuis spelen daarbij vaak een rol.

Ook bevragingen bij leerlingen, leerkrachten en ouders of alarmerende berichten in de actualiteit wakkeren het urgentiebesef aan. Scholen stellen hun leesaanpak in vraag, denken bewust na over hun visie op lezen en leesonderwijs en willen effectieve

acties borgen. Bovendien geven opvallend veel scholen aan dat er nood is aan transparantie en uitwisseling over klassen heen: “Wat gebeurt er op vlak van lezen in elke klas? Welke afspraken zijn er op schoolniveau? Wie doet wat, wanneer, hoe en waarom?”

Kunnen we het tij nog keren?

Een leesbeleidsproces is een veranderingsproces. Het is een traject waarbij je als schoolteam doelgericht actie onderneemt om de leesontwikkeling van je leerlingen te bevorderen.

Op basis van ons onderzoek stellen we vast dat schoolteams zich er bewust van zijn dat lezen een “cruciale sleutel” is voor scholen en maatschappelijk succes. Ze zijn zich bewust van hun voorbeeldrol en het belang van krachtig leesonderwijs.

De leesscan zorgt voor urgentiebesef, zet scholen aan tot beleidsmatig nadenken en reikt kapstokken aan om het leesonderwijs te versterken. Wil je zelf ook je leesonderwijs een boost geven, dan kun je de leesscan raadplegen via www.leesscan.be. Bovendien kun je via www.iedereenleestacademie.be voor elke pijler van de leesscan een online leertraject volgen. **X**

Referenties

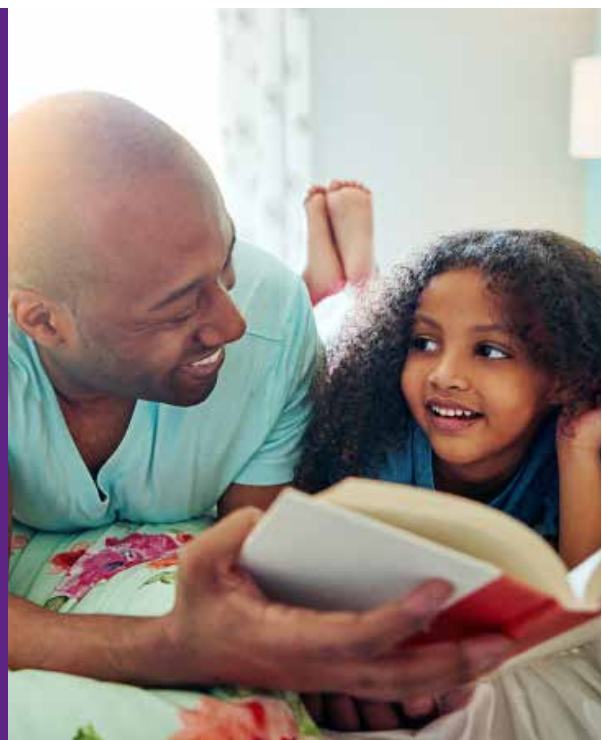
Denies, K., Bleukx, N., Pelgrims, L., Laga, J., Van Steertegem, K., Dockx, J., Vanbuel, M., Van Keer, H., & Aesaert, K. (2023). *Leesvaardigheid in het vierde leerjaar in Vlaanderen: Resultaten van PIRLS 2023 in internationaal vergelijkend perspectief*. Leuven: KU Leuven.

Hebbrecht, J., De Winne, D., De Smedt, F. & Van Keer, H. (2022). *Vlaamse scholen onder de leesscan*. FONS, 7, 26-29

Hebbrecht, J., Vansteelandt, I. (2023). *Van leerlingen lezers maken*. Tielt: Lannoo Campus.

Hebbrecht, J., Van Severen, L., De Smedt, F. & Van Keer, H. (2023). *Van leesscan tot leesplan: lezers maak je samen in Conferentiebundel Het Schoolvak Nederlands*

Mullis, I. V. S., von Davier, M., Foy, P., Fishbein, B., Reynolds, K. A., & Wry, E. (2023). *PIRLS 2021 International results in reading*. Boston College, TIMSS & PIRLS International Study Center. <https://pirls2021.org/results>

Interactief Voorlezen

DOOR SOFIA BOONE

Ontdek de kracht van interactief voorlezen en transformeer je voorleesmomenten in rijke leerervaringen. In dit artikel, gebaseerd op de inzichten uit onze recente *whitepaper*, onthullen experts dr. Iris Vansteelandt, Hilde Van Keer en Jona Hebbrecht hoe je de taalontwikkeling van kinderen kunt boosten met deze innovatieve methode. Lees verder en laat je inspireren om voorlezen naar een hoger niveau te tillen.

In een tijd waarin de lees- en taalvaardigheid van kinderen steeds meer onder druk staat, biedt Interactief Voorlezen een effectieve en motiverende oplossing.

Maar wat houdt interactief voorlezen precies in, en hoe verschilt het van traditioneel voorlezen? In de *whitepaper* 'Interactief Voorlezen: een recept voor rijke taalontwikkeling.' delen experts Iris Vansteelandt, Hilde Van Keer en Jona Hebbrecht hun inzichten om voorleesmomenten te versterken en de taalontwikkeling van kinderen te stimuleren.

Interactief Voorlezen gaat verder dan het simpelweg vertellen van een verhaal. Het is een **dynamische aanpak waarbij de voorlezer actief interactie zoekt met de kinderen voor, tijdens en na het lezen**. Door stimulerende vragen te stellen, positieve feedback te geven en verbanden te leggen met de leefwereld van kinderen, worden ze maximaal betrokken bij de tekst. Deze leesdidactiek is **niet beperkt tot verhalende boeken**; het kan worden toegepast op allerlei tekstsoorten, van informatieve boeken tot kranten en gedichten.

Onderzoek toont aan dat Interactief Voorlezen **meerdere positieve effecten** heeft op de taalontwikkeling van kinderen. Het draagt niet alleen bij aan woordenschatverbreding en versterking van tekstbegrip, maar stimuleert ook de ontwikkeling

van sociale en emotionele vaardigheden. Bovendien bevordert het de fantasie en biedt het kinderen een bredere blik op de wereld.

Een effectief interactief voorleesmoment bestaat uit **drie fasen: de voorbereiding, het lezen zelf, en de nabespreking**. In de voorbereidingsfase maak je kinderen nieuwsgierig naar wat komen gaat. Tijdens het lezen zoek je een balans tussen de flow van het verhaal en ruimte voor inbreng van kinderen. In de nabespreking ga je dieper in op de inhoud, bespreek je emoties of koppel je een creatieve verwerkingsopdracht aan de tekst. Je toetst ook steeds af of jouw leesdoel(en) werd(en) behaald.

De **8 tips** zie je hiernaast, beknopt uitgelegd, in de 'Interactief Voorlezen doe je zo!' poster. Lees je er graag meer over? Schrijf je dan in voor onze Interactief Voorlezen campagne op **lexima.be**. Je ontvangt de *whitepaper*, gevolgd door vier vervolgmails die je toegang geven tot inspirerende, downloadbare teksten uit KITS en KLAP, evenals boeiende boekentips om mee aan de slag te gaan.

Goed om weten is dat de **Iedereen Leest Academie** ook een **online leertraject met acht modules** aanbiedt. Deze zijn op maat van individuele leerkrachten of schoolteams die hun aanpak willen versterken en behandelen diverse aspecten van Interactief Voorlezen. ✕

Lees voor, lees voor, lees vaker voor,
In bad, in bed, op pad.
Geef verzen en verhalen door
Het kleinste kind geeft graag gehoor
En boost zijn woordenschat.

Lees 's morgens voor, lees 's middags voor,
Lees 's avonds voor en 's nachts.
In trein, tram, bus of op kantoor.
Alleen, in duo, of in koor
Gepland of onverwachts.

Lees voor, lees voor, lees verder voor,
breeduit of eerder kort.
Voor een nieuwsgierig kinderoor
gaat er geen enkel woord teloor
dat voorgelezen wordt.

DE PAEPE, Stijn

Interactief voorlezen is een krachtig instrument om kinderen te inspireren, hun taalvaardigheid te verbeteren en hun liefde voor lezen aan te wakkeren. Door deze didactiek te integreren in je dagelijkse praktijk, creëer je niet alleen leermomenten, maar ook waardevolle, verbindende ervaringen met je leerlingen.

Beluister Iris Vansteelandt in de inspirerende podcast van Stichting Lezen en raak meteen geïnspireerd :

www.lezen.nl/publicatie/podcast-over-boeken-gesproken-iris-vansteelandt of scan de QR-code om direct naar de podcast te gaan.

Of schrijf je vandaag nog in voor de Interactief Voorlezen campagne op www.lexima.be/blog/vll-nieuws-whitepaper-interactief-voorlezen en ontdek hoe je voorleesmomenten kunt transformeren tot rijke, interactieve leerervaringen.

	Besprek samen de eigenschappen van het boek → <i>Wat staat er op de kof?</i>
	Stel open vragen → <i>Wat zou de kat daar doen?</i>
	Stel extra vragen en geef tips → <i>Kijk eens, je ziet het hier op de prent.</i>
	Ga dieper in op de inhoud van de tekst → <i>Waarom blaast de kat hier?</i>
	Sta stil bij nieuwe woorden en uitdrukkingen → <i>Kan jij ook spinnen zoals een kat?</i>
	Bekijk samen de afbeeldingen → <i>Wat zie je hier in het gras?</i>
	Geef positieve feedback → <i>Super dat je de kat gevonden hebt!</i>
	Leg linken met de eigen leefwereld → <i>Wie heeft er ook een kat thuis?</i>

iedereenleest.

**Leerkansen
voor iedereen.**

